

Dino Buzzati

wszystko dla człowieka

TEATR
BAGATELA

imienia
TADUSZA
BOVA ZELESKIEGO
w
KRAKOWIE

TEATR BAGATELA

imienia
TADEUSZA
BOYA ŻELEŃSKIEGO
w
KRAKOWIE

Dyrektor, kierownik artystyczny
JAN GÜNTNER
V-ce Dyrektor
TADEUSZ RYŁKO

Kierownik literacki
TADEUSZ KWIATKOWSKI
Kierownik muzyczny
JANUSZ BUTRYM

31-128 KRAKÓW

KARMELICKA 6

Czesław Miłosz

PIOSENKA

Jakakolwiek jest boleść, będzie więcej boleści.
Noc jest czarna, ale będzie czarniejsza.
Dobrze takim co żyli ale w porę odeszli.
Ty więc nie bierz spraw ludzkich do serca.

Los był prosty, ale będzie krzywy.
Czysta woda zostanie zatruta.
Kto jest mądry będzie nieszczęśliwy,
A głupiemu szczęście jak pokuta.

Gwiazda wszędzie i zaraz przeminie.
Na czekaniu puste lata zbiegną.
Co upadło, zettleje w ruinie.
I goryczą będzie ziemskie piękno.

JERZY SOPOCKO

Szanowny Panie Dyrektorze!

Tym razem piszę do Pana list poważny, bo i temat jest taki. Jeżeli w czasie czytania nie uśmiechnie się Pan ani razu, to odbiór treści będzie właściwy.

Rozpoczynamy próby sztuki Dino Buzzatiego „Wszystko dla człowieka” (Il caso clinico) i z tej okazji chcę podzielić się z Panem moimi uwagami i wątpliwościami jakież odczuwam w początkowym okresie pracy.

Krytyka doszukuje się w twórczości Buzzatiego wpływów Kafki, Maeterlincka a nawet Dostojewskiego. Ma rację tylko częściowo. Wydaje mi się, że jest to rozumowanie ułatwione, za pomocą schematu myślowego, że zawsze dzieło literackie musi być podobne do tego co powstało wcześniej. W istocie podobieństwa te są zewnętrzne i mało istotne a nasz autor jest pisarzem na wskroś oryginalnym. Pesymizm jego filozofii, tej ideologii prawdy o śmierci, która jest wszechobecna to problem najważniejszy. Śmierć objawia się w sposób różnorodny. W sztuce, którą się zajmujemy jest ona wynikiem okrucieństwa innych ludzi. Sztuką tą zainteresował się poważnie Albert Camus pisarz i filozof, który przełożył ją i adoptował dla potrzeb teatru francuskiego. Jest to fakt nie bez znaczenia. Ponieważ niewiele wiadomo o Buzzatim, nie od rzeczy będzie przytoczenie kilku podstawowych danych biograficznych.

Urodził się w 1906 roku w Belluno na północy Włoch. Był dziennikarzem związanym przez całe życie z „Corriere della Sera”. Jako pisarz debiutował przed II wojną światową. Rozgłos przyniosła mu wydana w 1940 roku powieść „Pustynia Tatarów”. Pisał też utwory sceniczne: „Płaszczyk” (1960) i „Człowiek, który chce jechać do Ame-

ryki". Za tom „Sessanta racconti” otrzymał Premio Strega (1958). Bardzo znane są jego krótkie opowiadania, których napisał olbrzymią ilość. Są to opowiadania alegoryczne. Dzięki „Przekrojowi” z wieloma z nich mógł się zapoznać polski czytelnik.

Buzzati umiera w 1972 r. Był najwybitniejszym w swoim czasie pisarzem włoskim. Nie był pisarzem realistycznym, nie śmiał uważać się za poetę. Jakiego rodzaju utworem dramatycznym jest sztuka „Wszystko dla człowieka”? Pytanie to jest bardzo ważne. Wszystko przemawia za tym, że jest to współczesny moralitet o okrutnym losie człowieka, o jego unicestwieniu, zdeptaniu. Człowiek uczciwy, nie budzący jakichkolwiek zastrzeżeń, pracowity nad miarę i prostolinijny, niemal naiwny w swym postępowaniu nie ma prawa do życia. Przeszkadza innym. Zostaje w sposób naturalny wyeliminowany przez otoczenie. W sposób naturalny a więc nie podlegający, w tym otoczeniu, ocenom moralnym.

Postacie, jak w moralitecie mają uproszczone charaktery. Uosabiają dobro i zło (cnota, wiara, pycha, wiedza, piękno). Zwycięża tutaj w sposób perfidny zło. To przewrotność Buzzati'ego. Różne są motywy unicestwienia bohatera szuka inżyniera Jana Corte, tego Everymana naszych czasów. Motorem działania jego najbliższego współpracownika Spanny jest zawiść a więc moralitetowa — pycha.

Córka i żona postępują w sposób okrutny jakby nieświadomie — odwiedzają tylko jeden raz ojca i męża w szpitalu. A córka uczy się przeciw zawodowi pielęgniarskiego w tej samej klinice i jest obok co dzień. Żona interesuje się tylko pieniędzmi, które i tak odziedziczy wraz z córką. Pozostawiają go w samotności. O tym także mówi ta sztuka. W „Pustyni Tatarów” Buzzati tak pisze o tym problemie: „Ludzie, nawet jeżeli się kochają zawsze pozostają sobie dalecy; jeśli ktoś cierpi, to ból należy tylko do niego i nikt inny nie może odeń przejąć nawet najmniejszej części; jeśli ktoś cierpi, inni tego nie odczuwają, nawet gdy ich miłość jest wielka, i stąd pochodzi samotność w życiu”. Okrucieństwo ludzi, którzy powinni leczyć — (szef kliniki profesor Schroe-

der, jego zasępca profesor Claretta i cały zespół współpracowników) doprowadzone jest do ostateczności i karykaturalnie wyolbrzymione.

„Taka klinika, to jak tryby jakiejś ogromnej maszyny” — mówi dobry duch tego moralitetu — Malvezzi.

Przez dantejskie piekło tej, dziwnej kliniki przechodzi nasz Everyman — inżynier Jan Corte, aby jej już nie opuścić. Okrucieństwo wobec innych staje się sprawą jakby akceptowaną. „Prasa raz po raz karmi nas doniesieniami o przejawach okrucieństwa w domach poprawczych, domach starców, w domach rodzin cieszących się szacunkiem otoczenia: rodzice znęcają się nad dziećmi, dzieci nad znieołażonymi rodzicami, mężowie nad żonami, rzadziej odwrotnie. Chcemy wierzyć, że są to wypadki odosobnione, świadczące o zdziwieniu poszczególnych jednostek. Cywilizowane społeczeństwo nie ma z nimi nic wspólnego, stwierdzamy stanowczo w błogim mniemaniu, że takie stwierdzenie automatycznie likwiduje problem. Rzecz w tym, że nie likwiduje”. (Zygmunt Hübner „SALON MADAME TUSSAUD, PRIMO VOTO GROSHOLTZ” Dialog nr 10 1980 r.).

Wykańczanie człowieka, jego wdeptywanie w ziemię to sprawa codzienna. Obojętnie na nią patrzymy lub odwracamy wzrok, starając się jej nie widzieć i wmaiwiamy sobie, że nic takiego wokół nas się nie dzieje. To jest właśnie nasz bierny udział w okrucieństwie. Tak, zdaniem Buzzati'ego wygląda rzeczywistość. Wszechobecność zła. Jest to obraz bardzo pesymistyczny ale czy bardzo daleki od prawdy? Pomyślmy o tym chwilę.

Nasz świat jest coraz bardziej okrutny. Ludzie coraz umiętniej wykańczają się wzajemnie. Krzywdy i cierpienia innych są najlepszą rozrywką. Takie specyficzne poczucie humoru. Nie wiem czy tak było zawsze. Nie umiem na to odpowiedzieć, wiem tylko, że dokoła pełno okrutnych i tępych fanatyków, paplających o wzniosłych ideałach.

Czy tak być musi?

Jerzy Sopoćko

PRAPREMIERA — 13 LUTY 1981

O B S A D A :

JAN CORTE
JEGO MATKA
ANITA, jego żona
BIANKA, jego córka
GLORIA, sekretarka Cortego
DOKTOR MALVEZZI, przyjaciel domu
DOKTOR SPANNA, prokurent Cortego
GOBBI, urzędnik
MENTI, ex woźny
PROFESOR SCHROEDER, dyrektor kliniki
ASYSTENT SCHROEDERA
PROFESOR CLARETTA

IL CASO CLINICO

TŁUMACZENIE:
HALSZKA WIŚNIEWSKA
OPRACOWANIE TEKSTU
i REŻYSERIA:
JERZY SOPOCKO

— **BOHDAN GRZYBOWICZ**
— **MARIA GÓRECKA**
— **BARBARA OMIELSKA**
— **JOLANTA JANUSZÓWNA**
— **RENATA FIAŁKOWSKA**
— **JULIAN JABCZYŃSKI**
— **WITOLD GRUSZECKI**
— **JERZY BĄCZEK**
— **FERDYNAND SOLOWSKI**
— **ZBIGNIEW ŚLUZAR**
— **TADEUSZ BRICH**
— **JAN GÜNTNER**

ASYSTENT REŻYSERA
RENATA FIAŁKOWSKA

Dino Buzzati
**wszystko
dla
człowieka**

SCENOGRAFIA:
EWA MIKULSKA

MUZYKA:
JANUSZ BUTRYM

SZTUKA W DWÓCH OKRESACH

MASCHERINI, robotnik, pacjent kliniki
CHORA KOBIETA
OTYŁY PAN
BLADY JEGOMOŚĆ
CHORY I
CHORY II
NIEZNAJOMA KOBIETA
LUCJA, pokojówka
PORTIER W BIURZE
URZĘDNIK W KLINICE
PIEŁĘGNIARKA I
PIEŁĘGNIARKA II
SANITARIUSZ
PIEŁĘGNIARZ I
PIEŁĘGNIARZ II

— **BOGDAN GŁADKOWSKI**
— **ALINA DADUN-RACZKOWSKA**
— **WACŁAW CZAICKI**
— **ADAM RACZKOWSKI**
— **TADEUSZ TARNOWSKI**
— **LECH BIJAŁD**
— **MARZANNA FIAŁKOWSKA**
— **TERESA PAWŁOWICZ-STOKOWSKA**
— **JULIAN KILAR**
— **GABRIEL ABRATOWICZ**
— **MARIA RABCZYŃSKA**
— **MAGDALENA UFIR**
— **MARIAN CZECH**
— **RAFAŁ CZACHUR**
— * * *

Kontrola tekstu:
JANINA NAWROCKA

Przedstawienie prowadzi:
JANUSZ ZBIEGIEŁ

WITOLD GRUSZECKI

Występował w teatrach Rzeszowa, Poznania i Katowic. Od roku 1964 przebywa w Krakowie, gdzie grał w Teatrze Ludowym w Nowej Hucie, w teatrze im. Słowackiego, a obecnie w teatrze „Bagatela”. Z licznych postaci, które odtwarzał wymienić należy rolę Sztorca w „Domku z kart” Zegadłowicza, Fernanda w „Ludziach z martwej winnicy” Brandstaettera, Waclawa w „Mężu i żonie” Fredry, Bolkońskiego w „Wojnie i pokoju” Piscatora wg powieści Tolstoja, Troilusa w „Troilusie i Kresydzie” Szekspira, Jazona w „Medei” Eurypidesa, Ryszarda w „Wszystko w ogrodzie” Albee’go, Pobiedonosikowa w „Łaźni” Majakowskiego, Zygmunta Augusta w „Barbarze Radziwiłłównie” Felińskiego, Pana Twardowskiego w „Kawalerze księżycowym” Niżyńskiego, Proctora w „Czarownicach z Salem” Millera, Tissafernesa w „Zapomnieć o Herostratesie” Gorina, Hankona w „Niewolniku Karku” Cappelena, Freda w „Pocałuj mnie Kasiu” Cole Portera. Jest wybitnym i ważnym aktorem w zespole teatru, wysoko ocenianym przez krytyków i publiczność krakowską.

MARIA PACUT

Od roku 1953, kiedy to została zatrudniona w teatrze, przeszła kolejne etapy pracy w administracji teatralnej, najpierw jako maszynistka, później sekretarka, a obecnie zajmuje odpowiedzialne stanowisko koordynatora pracy artystycznej.

Funkcja ta ważna w życiu organizacyjnym teatru, polegająca na bezpośredniej łączności dyrekcji z zespołem artystycznym, na przestrzeganiu przepisów układu zbiorowego, zobowiązań i przywilejów aktorów, zawieraniu umów licencyjnych z autorami, scenografami, muzykami, choreografami itp., na harmonijnym wykonaniu planów repertuarowych, na przygotowaniu tekstów do prób w porozumieniu z reżyserem przedstawienia, na dbałości o pełną realizację spektakli pod względem dyscypliny artystycznej i technicznej, wymaga dużego doświadczenia i wysokiego poziomu kwalifikacji. Od lat najmłodszych marzyła o jakimkolwiek zajęciu w teatrze. Pod wpływem ciotki krawcowej-garderobianej, pracującej jeszcze przed wojną w teatrze „Bagatela”. Pod wpływem jej opowiadań spełniła swe pragnienia i dzisiaj jest jednym z najbardziej zasłużonych, szanowanych pracowników naszego Teatru.

W REPERTUARZE TEATRU

JURIJ OLESZA, MICHAŁ GORIUNOW
TRZECH TŁUSCIOCHÓW
Pozycja dla dzieci

GRIGORIJ GORIN
DYL SOWIZDRZAŁ

TADEUSZ KWIATKOWSKI
ROMEK i JULKA
Wodewil

SŁAWOMIR MROŻEK
INDYK

NAJBLIŻSZA PREMIERA

JANUSZ KRASIŃSKI
WESELE RAZ JESZCZE

Reżyseria:
EWA KUTRYŚ-SALAWA

Scenografia:
BARBARA ZAWADA

Premiera — kwiecień 1981

Kierownik Organizacji Widowni
JANINA MANIECKA
Kierownictwo techniczne
STANISŁAW ZYGMUNT
Opracowanie akustyczne
WŁODZIMIERZ MARECKI
Światło
TADEUSZ RAŻNY
Kostiumy
Pracownie Teatru Bagatela
pod kierownictwem
JANINY BAZARNIK i MARIANA ROPY
Dekoracje
Pracownie Teatru Bagatela
pod kierownictwem
MARIANA KOŁODZIEJA
Rekwizyty
MARIA WISIŃSKA i ANNA SEWIŁO
Pracownia perukarska
KRYSTYNA NAWROT
Brygadier sceny
ANTONI WĘDZICHA
Obuwie
Spółdzielnia Pracy „Gromada”
Nakrycia głowy:
JOLANTA HOŁUŃ
Reprodukcja malarstwa:
LEOPOLD SZWEC

Nadzór wydawnictwa
TERESA CZERNIEJEWSKA-HERZIG

Opracowanie graficzne
MŚCIWOJ OLEWICZ

WYDAWCA
BEZPŁATNY

